

INNSPILL TIL REGJERINGENS LESELYSTSTRATEGI

Norsk bibliotekforening spesialgruppe for skole (NBF Skole), arbeider for at alle elever skal ha tilgang til gode skolebibliotek. Vi tenker da på barn og ungdom fra førskolealder og ut videregående skole. Det er med utgangspunkt i dette at vi leverer vårt innspill til regjeringens leselestestrategi.

Innledningsvis vil vi nevne at vår største frustrasjon i denne sammenheng er arbeidet med den nye opplæringsloven. Den skal avløse en 25 år gammel lov, og sørger så langt vi kan se, ikke for noen styrking av skolebibliotekene. Det ansvaret man i lovverket ønsker å legge på lokaldemokratiet, har vist seg å gi et veldig ulikt skolebibliotektilbud for barna i Norge. I tillegg ser vi at ressursbruken på skolebibliotekarer i grunnskolen har gått ned de siste 10 årene fra 325 årsverk til 227 årsverk. Skolebiblioteket, som burde være leselestestrategiens viktigste inngang til å nå alle norske skolebarn, er derfor bare virkelig på papiret. Det stedet der alle norske barn skal kunne møte gode og nye bøker, under veiledning av en dyktig skolebibliotekar, er i alt for stor grad avhengig av ildsjeler blant lærere, rektorer og lokalpolitikere.

Når dette er sagt skal vi prøve å komme med konstruktive innspill til den leselestestrategien som dere skal jobbe med å utforme.

1. Ut fra vårt ståsted vil vi legge vekt på de tre følgende utfordringene knyttet til lesing og leselest:
  - For norsk grunnskole er det store ulikheter fra kommune til kommune og skole til skole når det gjelder satsing på skolebibliotek. Der det satses på skolebibliotek, får barn og ungdom et stort forsprang når det gjelder lesing, i forhold til der det ikke satses. I tillegg er det de skolebibliotekene som allerede fungerer bra som nyter godt av de pågående støtteordningene gjennom Utdanningsdirektoratet og Kulturrådet.
  - Lærere har altfor lite kunnskap om skolebibliotek og jobber i altfor liten grad for at elever "bare" skal oppleve litteratur. Lærerutdanningene har veldig lite undervisning om skolebibliotek.
  - Boken og lesing kjemper en oppmerksomhetskamp med digitale "underholdningsmaskiner", blant dem er sosiale medier. Det er meget sterke kommersielle aktører som bruker store ressurser på å finne ut hvordan de skal fange oppmerksomheten til mennesker i alle aldre. Dette gjelder naturligvis også barn og unge.

2. Vi mener at dette er de tre viktigste målgruppene for strategien:

- Barn fra førskolealder til utvidende skole (2 til 18 år).
Et eksempel på at det er viktig å begynne tidlig, er at et barn som blir lest høyt til fra det er to år, har dobbelt så stort ordforråd som et barn man begynner å lese høyt til når det er fire år.
(<https://forskning.no/sprak-barn-og-ungdom-partner/lesing-i-hjemmet-avgjorende-for-barnas-leseferdigheter/464658>)
Det som er interessant i denne sammenheng er at denne forskjellen ser ut til å holde seg gjennom skoleløpet. Skolen klarer altså ikke å bidra til at de svake leserne tar igjen de sterke.
- Foreldre til barn i barnehage og grunnskole.
Disse har en viktig funksjon som forbilder og støttespillere. Viktig å gjøre dem oppmerksom på hvor viktig de er, ikke minst i forhold til å samtale om det man leser.
- Rektorer, lærere og andre ansatte i skolen.
Skolen er det stedet alle barn er innom i løpet av sin barndomstid. Derfor mener vi at skoler ved rektor, lærere og andre ansatte er viktig. De trenger å få øynene opp for sammenhengen mellom et godt skolebibliotek og barns leseglede. Dette må gjøres så tydelig i en leselyststrategi at det ikke kan oversees.

3. Hva bør de tre viktigste tiltakene i strategien være?

- Innføre en nasjonal standard for skolebibliotek.
Flere kommuner i Norge har innført kommunale standarder for sine skolebibliotek, f.eks. har Oslo kommune gjort det. Vi mener at å innføre en nasjonal standard ved å ta utgangspunkt i Oslo kommune sin standard, er en god ide. Dette kan man gjøre som ledd i en leselyststrategi eller som del av forskrifter i den nye opplæringsloven. Hvis man ikke kan pålegge kommunene å innføre en slik strategi, bør man oppfordre dem meget sterkt til å gjøre det på eget initiativ. Samtidig kan man be foreldre om å være oppmerksom på hva deres barn går glipp av ved å gå på en skole som ikke tilbyr deres barn et velfungerende skolebibliotek.
- I den danske undersøkelsen "[Børn og unges læsning 2021](https://unipress.dk/media/19074/9788772199214_boern-og-unges-laesning-2021ny.pdf)" (https://unipress.dk/media/19074/9788772199214_boern-og-unges-laesning-2021ny.pdf), presenteres det noen interessante funn i forhold til lystlesing (side 14-18). Et av funnene er at barn som kommer fra familier som snakker om litteratur, i større grad enn andre barn utvikler leselyst (side 14 i undersøkelsen).
Det man kan gjøre på skolen i forhold til dette er:
  - i. Utvide forsøksordningen med kulturfondbøker til skolebibliotek.
I dag er vi snart ferdig med en treårig forsøksordning der 200 skolebiblioteker har fått bøker via Kulturrådets innkjøpsordninger. Den foreløpige konklusjonen er at forsøksordningen har stimulert til leselyst.

Når Kulturrådet skal videreføre ordningen fra 2024 har de fortsatt kun midler til å kjøpe inn 200 eksemplarer. De bør få tilført midler slik at antall eksemplarer kan økes mye mer, helst til alle grunnskoler i Norge. Hvis man går for det, må man samtidig forplikte kommuner/rektorer på å bidra med noe selv, f.eks. en liten ressurs til skolebibliotekar.

- ii. Gjennomføre kompetanseheving for skolebibliotekarer. På mange skoler er skolebibliotekaren selve navet i skolens litteraturformidling. For at det skal bli mulig på flere skoler mener vi at skolebibliotekarer/lærere som fungerer som skolebibliotekarer må få en kompetanseheving, slik at de kan være dette navet. For å få til dette må utdanningen tilbys og de som skal ta den må frikjøpes slik at skolene skal kunne ha økonomi til å gjøre dette. En forutsetning er da at skolene vil bruke den personen som får kompetanseheving som skolebibliotekar.
- iii. Dyktiggjøre lærere til å samtale om ny og god litteratur

4. Har dere gode eksempler på hva som bidrar til leselyst?

- Gode skolebibliotek = godt utvalg, integrert i skolens pedagogiske planverk, dyktige skolebibliotekar (dette er dokumentert av forskning på feltet, bl.a. gjennomført av Joron Pihl. (<https://forskning.no/boker-oslomet-partner/etterlyser-mer-bruk-av-skolebibliotekene-i-undervisningen/362684>)
- Sommerles og andre lesekampanjer Foreningen !les gjør en meget god jobb i denne sammenheng
- Konkret eksempel fra Senjahopen skole på Senja. Se særlig delen der fire elever intervjues. (<https://www.senjabibliotek.no/wp-content/uploads/sites/39/2023/04/lesefestpasenjahopenskole.pdf>)
- Skape “vi-følelse” i en gruppe, “vi leser sammen”
- Bade i bøker = rik tilgang på bøker som gir en situasjon der man kan velge å lese det man tror man har interesse av å lese.

5. Er det andre viktige områder vi må huske på?

- tydeliggjøre i forskrifts form (i den nye opplæringsloven) hva et skolebibliotek skal være. Vi har ikke råd til å vente i 25 år til på en ny opplæringslov, det er nå vi må gjøre det!
Punkt i-iii finnes i nåværende forskrift, punkt iv-v er nye.
  - i. Tilgjengelig for elevene i skoletiden
  - ii. Brukes aktivt i opplæringen
  - iii. Være tilrettelagt for skolen
  - iv. Skolene må ha planer som viser hvordan skolebiblioteket kan brukes aktivt i opplæringen (være en del av skolens pedagogiske planer)

- v. Det må være en stillingsressurs knyttet til skolebiblioteket
- Det er viktig å ta hensyn til hva forskning sier om hva som gir leselyst.
  - i. Det danske prosjektet “[Børn og unges læseglæde og læsefællesskaber](https://unipress.dk/media/19074/9788772199214_boern-og-ung-es-laesning-2021ny.pdf)” fra 2021.
(https://unipress.dk/media/19074/9788772199214_boern-og-ung-es-laesning-2021ny.pdf)
Gir både grunnlagsdata og råd som er relevante for Norge.
  - ii. Den nylig utgitte rapporten fra Kulturrådet om “Forsøksordninga for distribusjon av kulturfondbøker til skulebibliotek”, se vedlegget.
  - iii. Noen eksempler på hva forskning sier om lesing og skolebibliotek
(<https://www.senjabibliotek.no/forskning-og-lesing/>)

Styret Norsk bibliotekforening spesialgruppe for skole

v/leder Arne-Harald Steilbu